

Tarkastusvaliokunta

Puoluerahoituksen valvonta 2024 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus

JOHDANTO

Vireilletulo

Puoluerahoituksen valvonta 2024 – Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus (K 10/2025 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- valvontapäällikkö Jonna Carlson, Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puoluerahoituksen valvonta

Puoluelakiin (10/1969) sisältyy puolueita ja puolueyhdistyksiä koskevia velvoittavia säännöksiä puoluerahoituksen avoimuudesta. Puoluerahoituksen avoimuuden arvioidaan lisäävän luottamusta poliittiseen toimintaan ja parantavan siten myös äänestysaktiivisuutta. Lisäksi puoluelain tavoitteena on ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan.

Valtiontalouden tarkastusviraston lakisääteisenä tehtävänä on valvoa puoluerahoitusta. Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella puolerekisteriin merkityt puolueet, puolueiden lähiyhteisöt sekä puoluetukea koskevassa valtionavustuspäätöksessä mainitut puolueiden piiri- ja naisjärjestöt. Vuonna 2024 valvottavia oli yhteensä 150, joista tarkastukset kohdistuivat yhteensä 36 valvottavaan.

Tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista valvottavien yhteisöjen toiminnassa. Valvontatehtävässään tarkastusvirasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä ja tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään laista johtuvat velvollisuudet.

Vuonna 2024 tukisuorituksia ilmoitettiin tarkastusviraston ylläpitämässä verkkopalvelussa yhteensä noin 3,6 miljoonaa euroa. Valvottavat voivat tehdä ajantasaisia ilmoituksia vastaanotetus-

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2025 vp

ta tuesta myös takautuvasti. Vuoden 2024 tarkastusten aikana ilmoitusrekisteriin lisättiin ajantaisaisia ilmoituksia takautuvasti noin 963 000 euron edestä. Tarkastusviraston mukaan puolueet, niiden piiri- ja naisjärjestöt sekä lähiyhteisöt noudattavat rahoitussäännöksiä pääsääntöisesti hyvin. Myös valvottavien yhteisöjen kirjanpito on hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti. Kuitenkin puutteitakin tuli valvonnassa esiin, ja niitä myös korjattiin valvonnan aikana. Tarkastusviraston mukaan puoluerahoitusta koskevat ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja ne antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot.

Tarkastusvirasto toimii myös puoluelain tarkoittaman valtionavustuksen eli puoluetuen valvojana. Valtionavustusta maksetaan eduskunnassa edustettuina oleville puolueille. Vuoden 2023 eduskuntavaalien jälkeen yhdeksällä eduskunnassa edustettuna olleella puolueella on ollut oikeus valtionavustukseen. Kaikkiaan puolurekisteriin merkittyjä puolueita oli vuoden 2024 loppussa 17. Valtionavustuksen valvonnassa tarkastusvirasto tarkastaa, onko valtionavustuksen käytössä ja käyttöä koskevassa raportoinnissa noudatettu puoluelain säännöksiä ja avustuspäätöksen ehtoja. Vuonna 2024 tarkastusvirasto kohdensi ensimmäistä kertaa valtionavustuksen valvontaa eteenpäin siirrettyyn valtionavustukseen sekä Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisiin pakotteisiin.

Valtionavustuspäätöksen ehdoissa todetaan, että puolueen siirtäessä sille myönnettyä avustusta käytettäväksi muuhun kuin puolueen omaan toimintaan on puolueen tehtävä avustusta käyttävän tahon kanssa valtionavustuslain mukainen sopimus. Eduskuntapuolueet ovat siirtäneet useiden vuosien ajan osan puoluetuesta esimerkiksi puolueen lehteä julkaisevalle osakeyhtiölle. Viimeisten kolmen vuoden aikana puolueet ovat siirtäneet valtionavustusta osakeyhtiöille vuosittain noin neljä miljoonaa euroa. Valvonnassa selvisi, että kaikki neljä siinä mukana ollutta puoluetta olivat tehneet asianmukaiset sopimukset valtionavustuksen edelleen siirtämisestä kustannusosakeyhtiöille. Puolueilla oli asianmukaiset menettelyt valtionavustuksen käytön valvontaan, ja ne toteuttivat valvontatoimenpiteitä. Tarkastusvirasto ei havainnut valtionavustusehtojen vastaista valtionavustusvarojen käyttöä.

Euroopan unioni on asettanut useita pakotteita Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa vuonna 2022. EU-pakotteet on kirjattu myös valtionavustusten sopimusehtoihin. Puoluetuen sopimusehtoihin on sisältynyt vuodesta 2023 alkaen kirjaus siitä, että valtionavustusta saavan tahon tulee varmistua, ettei mitään varoja tai taloudellisia resursseja mene suoraan tai välillisesti pakoteluettelossa lueteltujen tahojen saataville tai hyödynnettäväksi. Avustuksen saajalla on vastuu sopimuskumppaneita, alihankkijoita, siirron saajia, yhteistyökumppaneita ja edunsaajia koskevien pakotteiden selvittämisestä ja tietojen oikeellisuudesta.

Tarkastusvirasto pyysi kaikilta valtionavustusta saavilta puolueilta selvitystä siitä, miten ne ovat varmistuneet pakotteiden noudattamisesta. Tarkastuksessa saatujen tietojen mukaan puolueet olivat tietoisia Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisista pakotteista. Useat puolueet ilmoittivat tekevänsä yhteistyötä kotimaisten ja yleisesti tunnettujen tahojen kanssa. Puolueet myös tekevät tarvittaessa tarkastuksia ja ovat edellyttäneet sopimuskumppaneiltaan erillisiä vakuutuksia siitä, että nämä eivät ole pakotteiden piirissä.

Valiokunta pitää erittäin hyvänä sitä, että tarkastusvirasto on kohdentanut viime vuonna valtionavustuksen valvontaa kahteen erityiseen teemaan eli osakeyhtiöille eteenpäin siirrettyyn valtionavustukseen sekä Venäjän ja Valko-Venäjän vastaisen pakotteiden noudattamiseen. Val-

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2025 vp

vonnassa saatujen selvitysten perusteella asiat on hoidettu hyvin, mitä valiokunta pitää myönteisenä tietona.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 10/2025 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 7.5.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Veijo Niemi ps
jäsen Tomi Immonen ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Sari Tanus kd
varajäsen Martin Paasi kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

erityisasiantuntija Anne Kalliomäki